

Araştırma makalesi

Research article

Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumu ile
COVID-19 Enfeksiyonu Korkusu Arasındaki İlişkiSüreyya BULUT¹, Nihal TAŞKIRAN²

ÖZ

Amaç: Kesitsel türdeki bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ile Koronavirüs (COVID-19) enfeksiyonu korku düzeylerini belirlemek ve bu iki durum arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, Şubat-Nisan 2021 tarihleri arasında hemşirelik bölümü 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören 571 öğrenci ile online anket yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Veriler, "Sosyo-demografik Form", "COVID-19 Korkusu Ölçeği" ve "Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 21.78±1.46 (min:20, max:30) olup, %77.9'unun kadın, %51.1'inin 4.sınıf öğrencisi olduğu, COVID-19 korkusu ölçek puan ortalamasının 14.01±4.56, Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum ölçeği puan ortalamasının ise 155.60±17.53 olduğu ve bu iki ölçek toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur (r=0.002, p=0.964).

Sonuç: Öğrencilerin orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları, mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip oldukları ve COVID-19 korkusunun mesleki tutumu etkilemediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde devam ettirecek ve arttıracak desteğin meslek profesyonelleri tarafından sağlanması ve benzer pandemi durumlarında oluşabilecek korku ile baş etmede kullanılabilecek farklı yöntemlerin online ya da yüz yüze eğitimlerle öğretilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: COVID-19, hemşirelik öğrencisi, korku, mesleki tutum

ABSTRACT

The Relationship between Nursing Students' Attitudes towards the Profession and Fear of COVID-19 Infection

Aim: This cross-sectional study was conducted to determine nursing students' attitudes towards the profession and their fear levels of Coronavirus (COVID-19) infection and to examine the relationship between these two situations.

Material and Methods: The research was conducted using the online questionnaire method with 571 students studying in the 3rd and 4th grades of the nursing department between February and April 2021. Data were collected using the "Socio-demographic Form", "COVID-19 Fear Scale" and "Attitude towards Nursing Profession Scale".

Results: It was determined that the mean age of the students was 21.78±1.46 (min:20, max:30), 77.9% were female, and 51.1% were 4th-grade students. It was found that the mean score of the Fear of COVID-19 scale of nursing students was 14.01±4.56, and the mean score of the Attitude Towards Nursing Profession scale was 155.60±17.53, and there was no significant relationship between the mean scores of these two scales (r =0.002, p=0.964).

Conclusion: It has been determined that the students have a moderate fear of COVID-19, have a positive attitude towards the profession, and fear of COVID-19 does not affect their professional attitude. In this direction, it is recommended that the support that will continue and increase the positive attitudes of the students towards the profession should be provided by professional professionals and that different methods that can be used to cope with the fear that may occur in similar pandemic situations should be taught through online or face-to-face training.

Keywords: COVID-19, fear, nursing student, professional attitude

¹Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları ABD, Aydın, Türkiye, E-mail: sureyya.bulut@adu.edu.tr, Tel: 0555 0652435, ORCID:0000-0002-3813-8203

²Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları ABD, Aydın, Türkiye, E-mail: nihaltaskiran@adu.edu.tr, Tel: 0256 2202900, ORCID:0000-0003-4342-3321

Geliş Tarihi: 11 Eylül 2022, Kabul Tarihi: 29 Mart 2023

Atıf/Citation Bulut S, Taşkıran N. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumu ile COVID-19 Enfeksiyonu Korkusu Arasındaki İlişki. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2023;10(3):207-213. DOI: 10.31125/hunhemsire.1173636

GİRİŞ

İnsan yaşamında meydana gelen olumlu ya da olumsuz beklenmedik değişiklikler bireylerin kaygı ve endişe duyguları yaşamasına neden olmaktadır. Bu duyguların temelinde ise “belirsizlik” yer almaktadır^{1,2}.

Çin’in Wuhan kentinde (Aralık 2019) başladığı bildirilen ve dünyada pandemi oluşturan Koronavirüs enfeksiyonu (COVID-19), hızlı bulaş yeteneği nedeniyle çok sayıda kişinin enfekte olmasına, dahası yüksek düzeyde morbidite ve mortaliteye neden olmuştur³. Bu doğrultuda COVID-19 salgını, toplumsal ve ekonomik düzeni derinden etkileyen, bireylerin yaşamının kendi kontrolleri altında olduğuna dair güven duygusu zedeleyen, değerleri sorgulatan, belirsizlik ortamı yaratarak tehdit algısı, korku ve kaygıyı yükselten bir kriz olarak değerlendirilmiştir⁴⁻⁸.

COVID-19 pandemisi; sosyal yaşam, ekonomi, eğitim ve iş yaşamı gibi sağlık bakım sistemini de önemli derecede etkilemiştir. Son günlerde aşının da bulunması ve toplumun bağışıklamasının sağlanması ile pandemi kontrol altına alınsa da sağlık başta olmak üzere tüm alanlarda pandemiyin etkileri halen devam etmektedir^{9,10}. Sağlık bakım sistemi içerisinde pandemi sürecinden en çok etkilenen meslek üyelerinin başında hemşireler gelmektedir¹¹. Pandemi sürecinden meslek üyeleri kadar geleceğin hemşireleri olan hemşirelik öğrencileri de etkilenmektedir. Bu süreçte hemşirelik öğrencileri kendi sağlık durumlarıyla ilgili kaygı yaşadıkları kadar; hemşirelerin COVID-19 tanılı hastalarla yakından ilgilenmesi, hemşirelerde de yüksek oranlarda can kayıplarının yaşanması, bulaş riski nedeniyle hemşirelerin ailelerinden uzak kalması, hemşire ihtiyacının karşılanmasına yönelik yapılan atamalarda yeni mezun hemşirelerin COVID-19 tanılı hastaların tedavi gördüğü kliniklerde göreve başlaması gibi faktörler nedeniyle gelecekte icra edecekleri hemşirelik mesleği hakkında da mesleki endişe ve kaygı duymuşlardır. Nitekim yapılan bir araştırmada COVID-19 nedeniyle hemşirelik öğrencilerinin sağlık kaygı düzeylerinin yüksek olduğu bildirilmektedir^{11,12}. Bununla birlikte pandemi nedeniyle hemşirelik eğitimindeki değişiklikler; uzaktan eğitime geçilmesi ve uygulamalı derslerin kliniklerde yürütülememesi, eğitim-öğretim sürecinde imkân kısıtlılığı ve uzaktan eğitim alt yapı sorunları nedeniyle öğrenciler sıkıntı yaşamışlardır⁹.

Bireyin bir mesleğe ilişkin tutumu; mesleğe karşı olan olumlu veya olumsuz tavrı, o meslekteki başarısını ve doyumunu etkilemektedir. Hemşirelik eğitimi; bilgi, tutum ve becerileri kullanarak hemşirelik mesleğini öğretmeyi hedefleyen teorik ve klinik alt yapısı olan planlı bir eğitim programıdır¹³⁻¹⁵. Bu nedenle eğitimdeki bu aksaklık ve değişiklikler, öğrencilerin mesleki tutumlarını etkileyebilir. Öte yandan pandemi nedeniyle hemşirelerin medyadaki görünürlüğünün artması, sağlık çalışanlarının kahraman ilan edilerek toplum tarafından takdir görmesi ve mesleğini büyük özveri ve fedakârlıkla yapan hemşirelerin tüm dünyanın saygısını kazanması öğrencilerin mesleki duygu ve düşünceleri üzerinde etki oluşturmaktadır. Gerçekten de bireyler, aldıkları eğitimle birlikte geliştirdiği bir takım duygu ve düşünceleri zaman içerisinde davranışlarına yansıtarak

mesleklerine yönelik bir tutum geliştirirler¹⁶. Bireylerin tercih ettikleri mesleğe yönelik tutumları, değer ve inançlarına bağlı olarak değişmektedir. Mesleğin seçimi, eğitimi ve yerine getirilmesinde önemli rolü olan, birey ve meslekleri etkileyen tutum; mesleki başarının en önemli belirleyicileridir¹⁷. Pandemiyin gelecekte bakımın merkezinde yer alacak meslek adayı hemşirelik öğrencileri üzerindeki etkileri ve mesleğe yansımaları olacağı göz ardı edilemez. Bu bilgiler ışığında öğrencilerin COVID-19 korku düzeyleri ile mesleğe yönelik tutumlarının ilişkisini belirleyecek bir çalışmanın öğrencilerin mesleki eğitimi şekillendirmede katkısı olacağı düşünüldüğünden bu çalışma yürütülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ile COVID-19 enfeksiyonu korku düzeylerini belirlemek ve bu iki durum arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

GEREK ve YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, kesitsel tipte bir araştırmadır.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2020-2021 eğitim yılı bahar döneminde bir Hemşirelik Fakültesinin 3. ve 4. sınıfında öğrenim gören 602 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem sayısı için ise Leodoro ve ark. (2020)¹⁸ referans alınarak G-Power programında orta etki büyüklüğü, 0,05 hata payı %95 güç ile asgari katılımcı sayısı 118 bulunmuş, ancak evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ve çalışmaya katılan 571 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Çalışmanın örneklemi evrenin %94,8’ini temsil etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak; “Sosyo-demografik Soru Formu”, “COVID-19 Korkusu Ölçeği” ve “Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Sosyo-demografik Soru Formu: Araştırmacılar tarafından hazırlanan form, öğrencilerin (yaş, cinsiyet, mezun olunan lise, sınıf düzeyi, en uzun süre yaşanan bölge, kiminle yaşadığı, aile yapısı, gelir durumu vb.) sosyo-demografik özellikleri ile mesleki görüşlerini (mesleği sevme durumu, meslekte çalışma isteği vb.) belirlemeye yönelik toplam 12 soru içermektedir.

COVID-19 Korkusu Ölçeği: Bireylerin COVID-19 korku düzeylerini ölçmek amacıyla Ahorsu ve ark. (2020)¹⁹ tarafından geliştirilmiş, Ladikli ve ark (2020)²⁰ tarafından Türkçe geçerlik güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek, üniversite öğrencileri ve yetişkinlerde kullanılabilir. Ölçek beşli likert tipte (1=Kesinlikle katılmıyorum; 5=Kesinlikle katılıyorum), 7 maddeden oluşmakta ve ölçekte ters yönlü madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanın yüksekliği COVID-19 korkusunun yüksek oluşunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,82 bulunmuştur. Çalışmamızda ise 0,76 olarak hesaplanmıştır.

Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği: Çoban ve Kaşıkçı tarafından (2011)²¹ geliştirilen hemşirelik mesleğine yönelik tutumu belirlemek amacıyla 5’li likert tipteki ölçek, “Hemşirelik Mesleğinin Özellikleri”, “Hemşirelik Mesleğini Tercih Etme Durumu” ve “Hemşirelik Mesleğinin Genel

Durumuna ilişkin Tutum” alt boyutlarını içermekte ve 40 sorudan oluşmaktadır. Ölçek değerlendirmesi, her bir alt ölçekten elde edilen toplam puan ortalamaları ile yapılmaktadır. Ölçek puan ortalamasının yüksek olması mesleğe yönelik olumlu tutumun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerlilik güvenirlik çalışmasında Cronbach Alfa katsayısı 0,91, çalışmamızda ise 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmanın verileri, Şubat–Nisan 2021 tarihleri arasında elektronik anket aracılığıyla öz bildirim yöntemi ile toplanmıştır. Araştırmada Google Forms kullanılarak oluşturulan ve yanıtlanması yaklaşık 15-20 dakika süren elektronik anket, öğrencilerin üniversite veri tabanında kayıtlı olan e-mail adreslerine gönderilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri SPSS 20.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiş ve elde edilen verilerin sayı, yüzde dağılımları ile öğrencilerin bireysel özellikler ile ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında t testi, ANOVA, ölçeklerin ilişkisini değerlendirmek için ise Pearson Korelasyon analizi kullanılmış, $p < 0.05$ istatistiksel açıdan anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma, Helsinki İlkeler Deklarasyonu’na uyularak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın yürütülmesi için ilgili üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan etik kurul onayı (2020/059), öğrencilerin kayıtlı olduğu kurumdan yazılı izin ve çalışmada kullanılan ölçeklerin kullanılabilmesi için geçerlik güvenirliğini yapan yazarlardan e-posta yolu ile izin alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan tüm öğrencilerin mailine online olarak gönderilen soru formunu; araştırma ile ilgili bilgilendirmeyi okuyup, “ankete katılmayı kabul ediyorum” seçeneğini işaretledikten sonra görüşleri sağlanarak araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerle çalışma yürütülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın tek merkezli olması nedeniyle elde edilen sonuçların sadece çalışmanın yürütüldüğü kurumdaki öğrencileri temsil etmesi araştırmanın sınırlılıklarındandır. Tüm hemşirelik eğitimi alan öğrencilere genellenemez.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 21.78 ± 1.46 (min.20, max.30) bulunmuştur. Öğrencilerin %51.1’inin (n=292) 4. sınıf, %77.9’unun (n=445) kadın, %70.6’sının (n=403) gelir durumunun giderine denk ve %79.9’unun çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %42.6’sının (n=243) ilde, %31.7’sinin (n=181) en uzun süre Ege bölgesinde yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin hemşirelik eğitimine ilişkin durumları/düşünceleri incelendiğinde ise %83.7’sinin normal lise mezunu olduğu, %73.2’sinin hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiği, %39.6’sının sevdiği ve iş garantisi olduğu için hemşireliği tercih ettiği ve %46.6’sının mezuniyet sonrası dönemde hemşire olarak çalışmak istediği bulunmuştur (Tablo 2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin “COVID-19 Korkusu Ölçeği” puan ortalamasının 14.01 ± 4.56 olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada “Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” puan ortalamasının 155.60 ± 17.53 , ölçek alt boyutlarının ise; “Mesleki Özellik” alt boyutu için 80.87 ± 12.40 , “Mesleki Tercih” alt boyutu için 36.03 ± 4.90 ve “Mesleki Genel Durum” alt boyutu için ise 38.70 ± 5.40 olduğu bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri (n=571)

Demografik özellikler	Sayı	Yüzde
Sınıf		
4. sınıf	292	51.1
3. sınıf	279	48.9
Cinsiyet		
Kadın	445	77.9
Erkek	126	22.1
Gelir durumu		
Gelir gidere denk	403	70.6
Gelir giderden az	127	22.2
Gelir giderden fazla	41	7.2
Aile tipi		
Çekirdek	456	79.9
Geniş	82	14.4
Parçalanmış	33	5.8
En uzun süre yaşanan yer		
İl	243	42.6
İlçe	192	33.6
Köy	109	19.1
Kasaba	27	4.7
En uzun süre yaşanan bölge		
Ege	181	31.7
Akdeniz	98	17.2
Güneydoğu Anadolu	80	14.0
Doğu Anadolu	70	12.3
İç Anadolu	55	9.6
Karadeniz	46	8.1
Marmara	41	7.2

Tablo 2. Öğrencilerin Hemşirelik Eğitimine İlişkin Özellikleri (n=571)

Demografik özellikler	Sayı	Yüzde
Mezun olunan lise		
Normal Lise	478	83.7
Sağlık Meslek Lisesi	60	10.5
Diğer	33	5.8
Bölümü isteyerek seçme durumu		
Evet	418	73.2
Hayır	153	26.8
Bölümü Seçme Nedeni		
Sevdiği için	226	39.6
İş garantisi olduğu için	226	39.6
Ailesi İsteddiği için	65	11.4
Puanı yettiği için	51	8.9
Ücret iyi olduğu için	3	0.5
Mezuniyet sonrası mesleğe ilişkin Düşünceleri		
Hemşire olarak çalışmak	266	46.6
Akademisyen olmak	216	37.8
Lisansüstü eğitim yaparak yönetici hemşire olmak	61	10.7
olmak	14	2.5
Eğitim hemşiresi olmak	8	1.4
Sağlık meslek lisesinde öğretmen olmak	6	1.1
Hemşirelik yapmamak		

Tablo 3. Öğrencilerin COVID-19 Korkusu ile Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları (n=571)

	Ortalama±SS	(Min.-Max.)
COVID-19 Korkusu	14.01±4.56	7- 28
Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği	155.60±17.53	59- 193
Meslek Özelliği	80.87±12.40	26-90
Meslek Tercihi	36.03±4.90	19-65
Genel Durum	38.70±5.40	9-45

Tablo 4'te öğrencilerin COVID-19 Korkusu ve Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması verilmiştir. Öğrencilerin COVID-19 Korkusu ve Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=0.002$, $p=0.964$).

Tablo 4. Öğrencilerin COVID-19 Korkusu ve Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının Karşılaştırılması (n=571)

	COVID-19 Korkusu Ölçeği
Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği	$r=0.002$ $p=0.964$
Meslek Özelliği	$r=0.005$ $p=0.898$
Meslek Tercihi	$r=0.042$ $p=0.311$
Genel Durum	$r=-0.043$ $p=0.308$

r: Pearson Korrelasyon Analizi

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve COVID-19 korkusu ile hemşirelik mesleğine yönelik tutum ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kadın öğrencilerin erkeklere oranla istatistiksel olarak anlamlı derecede daha çok korku hissettiği ($t=1.592$, $p=0.011$), bölümü isteyerek tercih edenlerin isteyerek tercih etmeyenlere göre daha çok COVID-19 korkusu yaşadığı ancak aralarında anlamlı bir fark olmadığı ($t=0.494$, $p=0.621$), bunun yanında bölümü isteyerek tercih edenlerin mesleğe yönelik tutumlarının isteyerek tercih etmeyenlere göre daha olumlu olduğu ve aralarındaki bu farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($t=5.158$, $p=0.000$). Öğrencilerin sınıf düzeyi, aile tipi ve mezun oldukları lise türüne göre ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 5).

TARTIŞMA

Hemşirelik bölümü öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ile COVID-19 enfeksiyonu korku düzeylerini belirlemek ve bu iki durum arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan kesitsel tipteki bu çalışmada öğrencilerin; orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadığı, mesleğe yönelik yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip olduğu ve COVID-19 korkusu ile mesleki tutum arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, örneklemimizde yer alan öğrencilerin mesleğe yönelik kazandırılan olumlu tutumunun pandemi ile ortaya çıkan COVID-19 korkusundan etkilenmediğini göstermektedir. Bu sonuç öğrencilerin bu süreçte klinikten ve hastalardan uzak kalması nedeniyle olabilir. Bunun yanında 3. ve 4. sınıf öğrencilerin yakında hemşire olarak mesleğini icra edecek olmaları düşünüldüğünde bu sonuç şaşırtıcıdır. Çünkü COVID-19 pandemisi nedeniyle zorlaşan çalışma koşulları ve bulaş riski mesleki tutumu olumsuz etkileyebilecek faktörler olarak

düşünülmüştür. Öte yandan öğrencilerin eğitimleri süresince kazandıkları mesleki tutumlarının pandemi döneminde mesleğin etkinliği, önemi ve toplum tarafından duyulan saygınlığın yeniden fark edilmesi ve mesleğin görünürlüğünün artmış olması gibi olumlu faktörlerden daha fazla etkilendikleri görülmektedir. Araştırmamızdan elde ettiğimiz bu sonucun aksine Çalışkan ve ark. (2021) hemşirelik öğrencilerinin tüm sınıf düzeylerinde yaptığı çalışmada mesleğe yönelik tutum ile COVID-19 korkusu arasında negatif bir ilişki bulmuş, korku düzeyi arttıkça mesleğe yönelik olumlu tutumun azaldığını belirtmişlerdir¹¹. Bu farklı bulguların çalışmaların yapıldığı grup benzer olsa da sınıf özelliklerinin farklı olmasından, özellikle eğitime yeni başlamış ve sadece uzaktan eğitim alan öğrencilerin mesleki tutumlarının tam oluşturulamamış olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Mesleğin isteyerek tercih edilmesi olumlu mesleki tutum geliştirmede önemli bir adımdır. Öğrencilerin hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiği, bölümü sevdiği ve çoğunlukla iş garantisi olduğu için tercih ettiği ve mezuniyet sonrası da hemşire olarak çalışmak istediği bulunmuştur. Seval ve Sönmez (2020)²² 332 hemşirelik bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin dörtte üçünün, Özdelikara ve ark. (2016)¹³ 145 öğrenci ile yaptığı çalışmada öğrencilerin yarısından fazlasının hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiğini, İnce ve Khorshid (2015)¹⁴ 250 hemşirelik bölümü öğrencisi, Olgun ve Adıbelli (2020)²³ 501 hemşirelik bölümü öğrencisi ile yaptığı çalışmada öğrencilerinin yarısından fazlasının bölümü ilk sırada tercih ettiğini, Özdemir ve ark. (2021)²⁴ 411 hemşirelik bölümü öğrencisi ile yaptığı çalışmada öğrencilerin bölümünü sağlık alanına ilgi duyma ve atamasının kolay olması, Taşkıran ve ark. (2020)¹⁵ ise 646 hemşirelik bölümü öğrencisi ile yaptığı çalışmada öğrencilerin çoğunun iş imkanının fazla olması nedeni ile isteyerek seçtiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Seval ve Sönmez (2020)²² çalışmasında mesleğe yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının yüksek olduğunu, hemşirelik mesleğinin genel durumunun çalışma koşulları ve eğitimden, mesleki nitelikler ve mesleki statünün ise dış görünümünden etkilendiğini belirtmiş bunun yanında; çalışma koşullarının iyileşmesi, eğitim düzeyi, mesleki nitelikler ve mesleki statünün artmasıyla hemşirelik mesleğinin genel durum tutum puanının arttığını belirtmişlerdir. Çalışma bulgularımız literatürle benzerlik göstermektedir. Çalışma ve literatür sonuçları; hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalar sırasında ve medyadan hemşirelerin çalışma koşullarına ilişkin gözlemlerinin etkili olmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Çalışmamıza katılan öğrencilerin; orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadığı bulunmuştur. Hemşirelik öğrencilerinde COVID-19 korku düzeyinin ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Malawi'de (Baluwa 2021)¹⁰, Meksika'da (Medina Fernández 2021)²⁵, Filipinler'de (De Los Santos 2021)²⁶, Norveç'te (Beisland 2021)²⁷, İspanya'da (Collado Boira 2020)²⁸ yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin yaşadıkları COVID-19 korku düzeylerinin yüksek olduğu belirtilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri ile COVID-19 Korkusu ve Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği puan ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişkenler	COVID-19 Korkusu Ölçeği Ort±SS**	HMYTÖ Toplam Ort±SS**	Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği Alt Boyutları		
			Meslek Özelliği Ort±SS**	Meslek Tercihi Ort±SS**	Genel Durum Ort±SS**
Cinsiyet					
Kadın (n=445)	14.17±4.43	158.22±14.07	82.37±8.33	36.11±4.64	39.74±4.15
Erkek (n=126)	13.44±4.93	146.30±24.22	75.53±14.84	35.74±5.70	35.01±7.35
t/p	1.592/0.011*	7.020/0.000*	6.690/0.000*	0.737/0.462	9.297/0.000*
Bölümü isteyerek seçme durumu					
Evet (n=418)	14.07±4.41	157.83±15.75	81.82±9.47	37.07±4.76	38.94±4.74
Hayır (n=153)	13.84±4.94	149.47±20.51	78.26±12.58	33.17±4.03	38.03±6.85
t/p	0.494/0.621	5.158/0.000*	3.625/0.000*	9.725/0.000*	1.769/0.077
Okuduğu Sınıf					
3 (n=273)	13.86±4.68	156.52±17.61	81.46±10.49	36.17±5.10	38.88±5.05
4 (n=292)	14.16±4.43	154.71±17.44	80.30±10.50	35.89±4.68	38.52±5.71
t / p	-0.787/0.432	1.234 / 0.218	1.320 / 0.187	0.694 / 0.488	0.809 / 0.419
Aile tipi					
Çekirdek (n=456)	14.12±4.54	155.40±18.16	80.69±10.97	35.95±4.75	38.75±5.52
Geniş (n=82)	13.93±5.04	155.80±13.41	81.70±7.93	36.01±5.44	38.08±4.85
Parçalanmış (n=33)	12.66±3.11	157.78±18.00	81.21±9.64	37.06±5.41	39.51±4.91
F/p	1.592/0.204	0.291/0.748	0.342/0.711	0.780/0.459	0.926/0.397
Mezun olunan lise					
Normal Lise (n=478)	13.77±4.52	155.20±17.45	80.66±10.33	35.95±4.95	38.57±5.49
Sağlık Meslek L.(n=60)	15.25±4.42	158.58±15.51	81.96±10.71	37.11±4.18	39.50±3.80
Diğer (n=33)	15.18±4.88	155.59±21.74	81.78±12.59	35.12±5.08	38.96±6.38
F/p	3.972/0.019	0.995/0.370	0.541/0.583	2.110/0.122	0.818/0.442

* p<0.05

**Ortalama ± Standart Sapma

Bunun yanında Suudi Arabistan'da yapılan çalışmalar (Alsolais 2021)²⁹ ve ülkemizde Çalışkan (2021)¹¹ Nehir ve Tavşanlı (2021)³⁰ yapılan çalışmalar, çalışmamız ile benzer şekilde öğrencilerin orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadıkları bildirilmektedir. Lovric et al. (2020)³¹ çalışmalarında öğrencilerin COVID-19 pandemisi ile topluma karşı hissettiği sorumluluklarının, hemşirelik mesleğinin önemini ve risklerinin daha çok farkına vardıklarını belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde; hemşirelik bölümü öğrencilerinin farklı düzeylerde olsa da COVID-19 korkusu yaşadıkları görülmektedir. Bu doğrultuda korku üzerinde kültürel ve spiritüel farklılıkların etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin demografik özelliklerine göre COVID-19 korkusu ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; kadın öğrencilerin erkeklere oranla istatistiksel olarak anlamlı derecede daha çok korku hissettiği saptanmıştır. Çalışkan ve ark. (2021)¹¹, Aslan ve Pekince'nin (2021)³² hemşirelik öğrencileri, Maheshwari ve ark.'nın (2020)³³ tıp öğrencileriyle yaptıkları çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlar, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla daha az korku hissettiğini ve hastalığa ilişkin alınması gereken tedbirler açısından erkek öğrencilerin daha esnek davranabilecekleri riskini barındırabileceği, bunun yanında klinikte erkek hemşirelerin yer almasının hastalıkla mücadelede mesleki uygulamalarda güç kazandıracağı da düşünülmektedir. Bu nedenle konuya ilişkin eğitim planlamalarında, mesleki uygulamaların geliştirilmesine yönelik çalışmalarda erkek hemşirelerin kadın hemşirelerle birlikte görev almaları sağlanmalıdır. Ayrıca bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerin daha çok COVID-19 korkusu yaşadığı, bununla birlikte mesleğe

yönelik tutumlarının istemeyerek tercih edenlere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Çalışkan ve ark. (2021)¹¹ yaptığı çalışmada COVID-19 korkusu arttıkça mesleği tercih etme durumunun azaldığını belirtmişlerdir. Bu çalışma sonucu bulgularımızla paralellik göstermemekle birlikte bu durumun örneklem gruplarının farklı sınıf düzeylerinden oluşmasından ve toplum içerisindeki kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin demografik özelliklerine göre mesleğe yönelik tutumları incelendiğinde ise, cinsiyet faktörüne göre kadın öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları erkek öğrencilere oranla anlamlı derecede daha yüksektir. Ülkemizde Çalışkan ve ark. (2021)¹¹ kadınların hemşirelik mesleğine yönelik olumlu tutumunun erkeklere oranla daha yüksek olduğunu belirtirken, Çin'de Sun ve ark (2020)³⁴ yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Literatür sonuçları çalışma bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Kadınların hemşirelik mesleğine olan olumlu tutumlarının, bakım algısının çoğunlukla kadınlara özgü olması, kadınların karşı karşıya kaldıkları ahlaki meselelerde başkalarının bakımını göz önünde bulundurma ve sahiplenmeye erkeklerden daha fazla eğilimli olması ve bunun sonucunda kendilerini hemşirelik mesleğine daha ait hissetmelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmaya katılan öğrencilerin pandemi döneminde orta düzeyde COVID-19 korkusu yaşadığı, mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip olduğu ancak bu iki kavram arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Cinsiyeti kadın olan ve bölümü isteyerek tercih eden öğrencilerin daha çok korku yaşadığı, mesleğe yönelik tutumun ise bölümü isteyerek

tercih eden öğrencilerde daha olumlu olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda mesleğe yeni başlayacak 3. ve 4. sınıf öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde devam ettirecek ve arttıracak desteğin meslek profesyonelleri tarafından sağlanması ve pandemi dönemi ve sonrasında oluşabilecek korku ile baş etmede etkili olabilecek farklı yöntemlerin araştırılması ve mesleki eğitimlere entegre edilmesinin öğrenciler için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Etik Kurul Onayı (Kurul adı, tarih ve sayı no): Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 30.12.2020, Karar No: 2020/059).

Çıkar Çatışması: Yoktur

Finansal Destek: Yoktur

Katılımcı Onamı: Öğrencilerden online onam alınmıştır.

Yazar katkıları:

Araştırma dizaynı: SB, NT

Veri toplama: SB

Veri analizi: SB, NT

Makale yazımı: SB, NT

Teşekkür: Yazarlar, çalışmaya katılmayı kabul eden fakülte öğrencilerine teşekkürlerini sunar.

Ethics Committee Approval: Approval was obtained from Aydın Adnan Menderes University Faculty of Health Sciences Non-Interventional Research Ethics Committee (Decision number: 30.12.2020, 2020/059).

Conflict of Interest: Not reported.

Funding: None.

Exhibitor Consent: Online consent was obtained from the students.

Author contributions

Study design: SB, NT

Data collection: SB

Data analysis: SB, NT

Drafting manuscript: SB, NT

Acknowledgement: The authors thank the students who approved participating in the study.

KAYNAKLAR

- Doğan MM, Düzel B. COVID-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. *Electronic Turkish Studies*. 2020;15(4):739-52
- Furedi F. Korku kültürü. (Çev: Yıldırım B.) Risk almamanın riskleri. 3. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları; 2017.
- Adams JG, Walls RM. Supporting the health care workforce during the COVID-19 global epidemic. *JAMA*. 2020;323(15):1439-40.
- Aslan MM, Uslu-Yuvacı H, Köse O, Cevrioğlu AS, Özden S. COVID-19 ve gebelik. *BSHR*. 2020;1:10-13.
- Ahorsu DK, Lin CY, Imani V, Saffari M, Griffiths MD, Pakpour AH. The Fear of COVID-19 Scale: Development and initial validation. *Int J Ment Health Addict*. 2020;18(6):1-15.
- Aktura Çevik S, Özden G. Salgının psikolojik etkileri: COVID-19 hemşireleri. *Journal of International Social Research*. 2020;13(73):1146-50.
- Xiao C. A novel approach of consultation on 2019

novel coronavirus (COVID-19) related psychological and mental problems: Structured letter therapy. *Psychiatry Investig*. 2020;17(2):175-6.

- Bozkurt Y, Zeybek Z, Aşkın R. COVID-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020;19(37):304-318.
- Vatan F, Avdal EÜ, Yağcan H, Şanlı D. COVID-19 pandemisi ve hemşirelik eğitimi derneği faaliyetleri. *KUHEAD*. 2020;17(4):369-73.
- Baluwa MA, Konyani A, Chipeta MC, Munthali G, Mhango L, Chimbe E, et al. Coping with fears of COVID-19 pandemic among nursing students during clinical practice: Malawi's perspective. *Adv Med Educ Pract*. 2021;12:1389-96.
- Çalışkan E, Kargın M, Ersögütçü F. Hemşirelik öğrencilerinde COVID-19 korkusu ile hemşirelik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişki. *STED*. 2021;30(3):70-180.
- Birimoğlu Okuyan C, Karasu F, Polat F. COVID-19'un hemşirelik öğrencilerinin sağlık kaygısı düzeyleri üzerine etkisi. *Van Sağ. Bil Derg*. 2020;13(Özel Sayı):45-52.
- Özdelikara A, Boğa NM, Çayan N. Hemşirelik öğrencilerine ve sağlık alanı dışındaki öğrencilere göre hemşirelik imajı. *Düzce Üniv Sağ Bil Ens Dergisi*. 2015;5(2):1-5.
- İnce S, Khorshid L. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek seçimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2015;18(3):163-71.
- Taşkıran N, Akylı ÇR, Kahraman A, Erdem N, Sarıtaş ÇS. Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki Algısının Profesyonel Tutuma Etkisi. *Kırşehir Ahi Evran Üniv. Sağ. Bil. Ens. Dergisi*. 2020;1(1):14-28.
- Korkmaz G, Görgülü S. Hemşirelerin, meslek ölçütleri bağlamında hemşireliğe ilişkin görüşleri. *HÜ Sağ Bil Fak Hemşirelik Dergisi*. 2010;17(1):1-17.
- Durmuşoğlu MC, Yanık C, Akkoynlu B. Türk ve Azeri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *HÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2009;36:76-86.
- Leodoro JL, Janet AS. Fear of COVID-19, psychological distress, work satisfaction and turnover intention among frontline nurses. *J Nurs Manag*. 2020;29(3):1-9.
- Ahorsu Kwasi D, Lin CY, Imani V, Saffari M, Griffiths DM, Pakpour HA. The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation. *Int J Ment Health Addict*. 2020;20(3):1537-45.
- Ladikli N, Bahadır E, Yumuşak FN, Akkuzu H, Karaman G, Türkkan Z. COVID-19 korkusu ölçeğinin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Int J Soc Sci*. 2020;3(2):71-80.
- Çoban İ, Kaşıkçı M. Development of the Attitude Scale For Nursing Profession. *Int J Nurs Pract*. 2011;17(5):518-24.
- Seval M, Sönmez M. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları ve İmaj Algıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Sağlık Akademisi*

- Kastamonu (SAK). 2020;5(1):19-35.
23. Oğun S, Adıbelli D. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçiminin Etkileyen Faktörler. ACU Sağ Bil Dergi. 2020;11(1):55-60.
 24. Özdemir ÇS, Sağlam YH, Yiğit D, Arık RS. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ile Sağlık Algısı Arasındaki İlişki. Sağlık ve Toplum. 2021;31(3):128-36.
 25. Medina-Fernández IA, Carreño Moreno S, Chaparro Díaz L, Gallegos-Torres RM, Medina Fernández JA, Hernández Martínez EK. Fear, stress, and knowledge regarding COVID-19 in nursing students and recent graduates in Mexico. Invest Educ Enferm. 2021;39(1):1-8.
 26. De Los Santos JAA, Labrague LJ, Falguera CC. Fear of COVID-19, poor quality of sleep, irritability, and intention to quit school among nursing students: A cross-sectional study. Perspect psychi care. 2021;(Mar):1-8.
 27. Beisland EG, Gjeilo KH, Andersen JR, Bratås O, Bø B, Haraldstad K, et al. Quality of life and fear of COVID-19 in 2600 baccalaureate nursing students at five universities: A cross-sectional study. Health Qual Life Outcomes. 2021;19:198.
 28. Collado Boira EJ, Ruiz-Palomino E, Salas-Media P, Folch-Ayora A, Muriach M, Baliño P. The COVID-19 outbreak: An empirical phenomenological study on perceptions and psychosocial considerations surrounding the immediate incorporation of final-year Spanish nursing and medical students into the health system. Nurse Educ Today. 2020;92:104-5.
 29. Alsolais A, Alquwez N, Alotaibi KA, Alqarni AS, Almalki M, Alsolami F, et al. Risk perceptions, fear, depression, anxiety, stress and coping among Saudi nursing students during the COVID-19 pandemic. J Ment Health. 2021;30(2):1-8.
 30. Nehir S, Tavşanlı NG. COVID-19 pandemisinin hemşire ve ebe öğrencilerin korku ve kontrol algısı üzerindeki etkisi. Med Sci. 2021;16(2):141-50.
 31. Lovrić R, Farčić N, Mikšić Š, Včev A. Studying during the COVID-19 pandemic: A qualitative inductive content analysis of nursing students' perceptions and experiences. J Educ Sci. 2020;10(7):188.
 32. Aslan H, Pekince H. Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. Perspect psychi care. 2021;57(2), 695-701.
 33. Maheshwari S, Gupta PK, Sinha R, Rawat P. Knowledge, attitude, and practice towards coronavirus disease 2019 (COVID-19) among medical students: A cross-sectional study. J Acute Dis. 2020;9(3):100.
 34. Sun Y, Wang D, Han Z, Gao J, Zhu S, Zhang H. Disease Prevention Knowledge, Anxiety, and Professional Identity during COVID-19 Pandemic in Nursing Students in Zhengzhou, China. J Korean Acad Nurs Adm. 2020;50(4):533-40.